

‘Door de gierende kogels gaat het voorwaarts’

1914. De Eerste Wereldoorlog breekt uit. Duizenden Nederlanders vertrekken naar een van de oorlogvoerende landen om mee te vechten. Kranten berichten enthousiast over hun lotgevallen. Het gaat mogelijk om wel 5000 landgenoten. Onder hen ook veel vrijwilligers van het Franse Vreemdelingenlegioen.

Door: Rende van de Kamp

De Nederlander Arthur Knaap, over wiens lotgevallen in het Vreemdelingenlegioen een film wordt gemaakt. Foto: familie Ketting

Hoewel tijdens dit eerste mondiale conflict Nederlanders dienden in de legers van bijna alle meevechtende landen, waren de aantallen vrijwilligers in het Franse Vreemdelingenlegioen het grootst. Frankrijk was voor velen een toevluchtsoord geweest met artistieke en politieke vrijheid. Schrijvers, musici en schilders uit vele landen woonden in Parijs. Onder hen was de animo groot om iets te doen voor hun adoptieland.

Speciale regimenten

Nadat eind juli 1914 de Fransen de buitenlanders die in Frankrijk verbleven vroegen dienst te nemen, werden de rekruteringsbureaus bestormd door grote aantallen vrijwilligers. Alleen al in 1914 meldden zich 44.000 buitenlanders van 51 nationaliteiten voor dienst in het Legioen. Niet alleen buitenlanders die al in Frankrijk woonden, maar ook uit het buitenland kwamen mensen speciaal om zich aan te melden. De aantallen waren zo enorm dat er speciale regimenten werden opgericht die werden ingedeeld bij het Vreemdelingenlegioen. Contracten waren voor de duur van de oorlog en niet, zoals gebruikelijk in het Legioen, voor vijf jaar. Ook veel Nederlanders melden zich aan, maar hoeveel het er precies waren, kan niet meer worden achterhaald. Het hoogst genoemde aantal Nederlanders in het Legioen is 1400, het laagste 215. Het Legioen zelf noemt over deze periode 222 Nederlandse legionairs. Het is zelfs

niet bekend hoeveel Nederlanders sneuvelde in de modder van Noord-Frankrijk. De aantallen die worden genoemd, variëren van 200 tot 900.

Verschrikking

Arthur Knaap, een Nederlander van Indische afkomst, had zich ook gemeld. Hij schreef regelmatig brieven. Hoewel hij zijn brieven richtte aan zijn vriendin Mies, was het ook de biecht van een verdoemde soldaat die aan het papier werd toevertrouwd. Knaap: ‘Iedereen was in de loopgraaf en wij bereidden ons voor tot den stormloop. Eenige minuten later is het onze beurt. Ik hijsch me op, val met het gezicht in de modder, sta op, glijd nog eens uit, alle angst is verdwenen. De eerste golf hypnotiseert mij, ik kan mijn ogen niet van haar afwenden, en voort gaan wij,

‘I have a rendez-vous with death’

als jonge dieven die men loslaat. De eersten hebben de vijandelijke loopgraaf bereikt, als plotseling boven onze hoofden, sst-boem, vliegen de shrapnells uiteen. Het gordijnvuur, te laat; wij zijn al voorbij. Maar ginder, rechts, hoor ik een regelmatig en onophoudelijk tak-tak-tak, in een razend tempo. Hier en daar vallen sommige blauwe vlekken, hoe langer hoe meer. Om mij heen slaan de kogels in den grond met een doffen slag, en een beetje modder spat dan op. De mitrailleur schijnt onbereikbaar te zijn.’ Over de lotgevallen van Knaap wordt momenteel een film gemaakt, die later dit jaar verschijnt (zie ook *Checkpoint 2-2014*). Karel Heijting was ook een Indische Nederlander en was bovendien een bekende voetballer. Hij voetbalde bij HVV, Haagsche Voetbal Ver-

eeniging, een van de eerste Nederlandse clubs. Heijting was hier middenvelder. Op 17 augustus 1915 berichtte *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië* dat Karel Heijting gewond is geraakt in de buik en door de Duitsers gevangen is genomen.

De in 1872 geboren Amsterdamse kleermaker Mozes Abraham Hillesum, een oom van schrijver Etty Hillesum, meldde zich aan in 1914. In de loopgraven werd hij slachtoffer van een gasaanval van de Duitsers en hij overleed aan de gevolgen daarvan in 1921. De in de Tweede Wereldoorlog hoog onderscheiden verzetsstrijder en hoofdredacteur van *Vrij Nederland* Willem Jean Lenglet schreef later: ‘Die mensen waren wij: la Legion – een samenraapsel van alles wat de wereld aan moed, durf, onverschilligheid, idealen, wanhoop en lust naar avonturen bevat.’ Een Hagenaar vertelde aan de krant *Het Volk* over een grote aanval in de Champagne: ‘Wij plantten de bajonet op het geweer en in den looppas ging het er nu op los tegen 60 à 70 blaffende Duitse machinegeweren in. Een soort razernij bevangt je. Schreeuwend, gillend, stampend ga je vooruit, het geweer stijf in de handen geklemd. Toch heb je ook ogenblikken, waarin je precies en duidelijk ziet wat er om je heen gebeurt. Door de gierende kogels gaat het voorwaarts. Je hebt de zekerheid: iedereen kan worden getroffen, maar ik, ik alleen niet. Die wonderlijke zekerheid, die op niets steunt dan op het verlangen om te blijven leven, houdt je op de been, doet je niet wegvlugten uit de verschrikking. Bij elken stap vielen er. Ook Hollanders: sergeant Funeke, een Amsterdammer, Hiemstra, een Fries, één der vier gebroeders De Boers en anderen.’

Gesneuvelde Nederlanders

Op 12 december 1914 sneuvelde M.C.E. Kriens bij het plaatsje Frise bij de Somme en was daarmee wel-

De ruïne van Belloy-en-Santerre na de oorlog, de plaats waar gevochten is door het Vreemdelingenlegioen. Foto: collectie Marius van Leeuwen

licht de eerste gesneuvelde Nederlander aan Franse zijde. Kriens was kapelmeester en dirigent en had nog op het conservatorium gezeten in Den Haag. Kriens was toen hij zich aanmeldde al tot Fransman genaturaliseerd. Toch kwam hij in het Vreemdelingenlegioen terecht. *De Meierijsche Courant* van 2 januari 1915 wijdde er nog een kort artikel aan en besloot met: ‘Als kapelmeester en musicus had de heer Kriens een goeden naam verworven.’ Hij was niet de enige gesneuvelde. Op 13 oktober 1915 schreef het *Nieuwsblad van het Noorden* dat er Nederlanders waren gesneuveld bij gevechten aan het westelijk front. De gevechten in het noordoosten van Frankrijk kostten zoveel legionairs het leven, dat vanaf 11 november 1915 de resten van de Vreemdelingenregimenten werden samengevoegd tot één regiment, het *Régiment de Marche de la Legion Etrangère* (RMLE). Ook tijdens het grote Somme-offensief in 1916 waren de verliezen enorm. De Amerikaanse dichter Alan Seeger deed mee aan de grote aanval van het RMLE op het dorp Assevillers. *I have a rendez-vous with death*, dichtte Seeger kort daarvoor. Hij zou gelijk krijgen. Op 4 juli was het

zover. Maar Seeger was niet alleen in de dood, 25 officieren van zijn eenheid en maar liefst 844 legionairs hielden hem gezelschap na een strijd van maar twee dagen bij de dorpen Assevillers en Belloy-en-Santerre. Onder die 844 legionairs waren zeker vier Nederlanders: Joseph Boosten, Adrien Sanders van Los, Louis Batta en Jean Charles Arnoldussen. Op 9 juli sneuvelde vlakbij ook Eberhard Bemelmans. Het RMLE bleef precies drie jaar actief totdat op 11 november 1918 de wapenstilstand werd getekend. Daarna werd dit regiment opgeheven. In die drie jaar werd dit regiment het meest onderscheiden regiment van Frankrijk en verloor het in totaal 139 officieren, 349 onderofficieren en 3628 legionairs. ●

Dit is een voorpublicatie uit het boek *Geen mannen, maar duivels. Nederlanders in het Franse Vreemdelingenlegioen* dat op 26 september bij QV Uitgeverij verschijnt. Het boek is voor veteranen met korting te bestellen. Zie www.quitgeverij.nl.